

Міністерство освіти і науки України
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
Департамент науки і освіти Харківської обласної військової адміністрації
Національна академія педагогічних наук України
Північно-Східний науковий центр Національної академії наук
України і Міністерства освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (Україна),
кафедра освітології та інноваційної педагогіки
Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна)
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби (Україна)
Кардіфський університет Метрополітан (Велика Британія)
Вестмінстерський університет (Велика Британія)
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)
Педагогічний інститут Чендуського університету (Китайська Народна Республіка)
Університет імені Неджметтіна Ербакана (Туреччина)
Інститут публічного адміністрування при Університеті Миколаша Ромеріса (Литва)
Центр музично-освітньої майстерності (Париж, Франція)

МАТЕРІАЛИ

**VII Міжнародної науково-практичної конференції
«ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ
ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»
«PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEMS OF
HIGHER AND SECONDARY EDUCATION IN THE CONDITIONS
OF MODERN CHALLENGES: THEORY AND PRACTICE»
(м. Харків, 16 – 18 березня 2023 року)**

**Харків
2023**

ББК 74.58+74.20+88.40+88.840

УДК 37.013.77:[378+373.5]

П86

Редакційна колегія:

Білик В. М. – к-т пед. наук, доцент кафедри кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Кін О. М. – д-р пед. наук, доцент кафедри кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Лупаренко С. Є. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Попова О. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ткачова Н. О. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Штефан Л. А. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Якімова М. Е. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Затверджено редакційно-видавничою радою

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

(протокол № 5 від 18.05 2023 року)

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 16–18 березня 2023 р.) / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. 1162 с.

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Він містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, студентів з питань розвитку педагогічної науки й освіти, психолого-педагогічних аспектів інклюзивної освіти, організації дистанційного навчання, реалізації інноваційних технологій, розвитку обдарованої особистості в сучасному освітньому середовищі, професійної підготовки фахівця а також сучасних проблем порівняльної педагогіки.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, магістрам і студентам вищих закладів освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

© Харківський національний
педагогічний університет імені
Г. С. Сковороди, 2023

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І

МЕТОДОЛОГІЯ, ІСТОРИЧНИЙ І КОМПАРАТИВНИЙ ДИСКУРС РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

Алексєєва С. В.

Дидактичні засади інтеграції природничих наук у змісті освіти в умовах сучасних викликів..... 31

Алієв Е. М.

Витоки організації дистанційної освіти у вищій школі Канади 33

Барко М. Ю.

Роль музичного мистецтва у вихованні особистості 35

Бєлолїпцев В. А.

Історичний огляд питання формування відповідального батьківська..... 37

Бочарова А. П.

Методи організації навчання в університетах Великої Британії..... 39

Ван Юйхун, Ван Цїхуей

Культурна спрямованість музичної освіти в КНР..... 41

Ван Янь

Рекомендації фахівців щодо формування музичної культури студентів в університетах КНР..... 43

Ваховський Л. Ц.

Методи формування джерельної бази дослідження з історії освіти..... 47

Го Сїнхуа

Вивчення творчості видатних диригентів України як засіб формування диригентських умінь учителів музичного мистецтва..... 49

Горлачов О. С., Ковтуненко А. В.

Зародження спеціального навчання та виховання дітей з порушенням слуху в різних країнах світу..... 53

Дегтерьова В. А., Султанова Н. В.

Формування національної самосвідомості учнівської молоді в закладах позашкільної освіти України..... 56

Друганова О. М., Білик В. М.

Актуальні ідеї К.Ушинського в контексті підготовки сучасного вчителя..... 59

Ду Кексїн, Ляо Цайчжі

Результати досліджень здійснення освіти протягом життя в материковому Китаї за останні двадцять років..... 62

Золотарьова С. А.

Особливості діяльності викладача вищої школи США..... 65

Кадашевич К.О., Якімова М. Е.

Розвиток ідеї індивідуалізації навчання учнівської молоді в працях педагогів XIX століття..... 67

Коваль М. І.

Теоретичні засади соціокультурної компетентності майбутніх філологів..... 69

Костенко О. В.	
Історія понять серед суміжних методологій у німецькому соціально-науковому дискурсі. Висновки для історико-педагогічних досліджень.....	71
Курило В. А.	
Визначення поняття інфомедійної грамотності в працях вітчизняних науковців	74
Курило В. С., Караман О. Л.	
Критичне мислення як засіб інформаційно-психологічної безпеки особистості...	75
Ланін В. В.	
Провіденціалізм як головна ідея виховання в педагогічній думці XI–XVIII століть.....	79
Литвин А. Ф.	
Методологічні аспекти професійної освіти в Україні.....	81
Лі Юньсяо, Ляо Цайчжі	
Огляд посттравматичних стресових розладів, спричинених COVID-19, у представників різних професій.....	83
Лупаренко С. Є., Кабанська Г. А.	
Історико-педагогічний підхід до дослідження питань дитинства.....	87
Лу Сюй	
Дитяча періодика: термінологічне поле досліджуваної проблеми.....	90
Лю Генчень	
Пісня як засіб навчання дітей китайської мови.....	93
Марчук В. В., Хом'як О. А.	
Мотиваційно-ціннісний компонент ціннісних орієнтацій студентів.....	95
Матвєєва О. О.	
Формування національної ідентичності студентів музичних спеціальностей.....	97
Нелін Є. В.	
Криза історико-педагогічних розвідок як предтеча оновлення методології сучасних досліджень.....	100
Онацький В. М.	
Особливості організації онлайн-опитувань у педагогічних дослідженнях.....	104
Островська К. В., Бортник К. В.	
Ідейно-патріотичний потенціал вокально-хореографічної сюїти Б. Колногузенка «Засвіт встали козаченьки».....	105
Пашков В. М.	
Правове регулювання медичного туризму в ФРН.....	107
Петренко О. Б., Шеремет Н. М.	
Дефініція поняття «розвиток вищої педагогічної освіти»: сучасне трактування...	110
Попова О. В.	
Методологічні підходи до впровадження інновацій в освітню практику.....	112
Ткачов С. І., Ткачова Н. О., Ткачов А. С.	
Застосування agile-методології в управлінні освітніми проектами майбутніх учителів.....	115

У Ді, Васильєва С.О.	
Генезис іміджу вчителя КНР.....	119
У Юе	
Диференційований підхід у підвищенні кваліфікації учителів у КНР.....	122
Хоменко І. В., Зеленська Л. Д.	
Громадянська освіта учнів у системі загальної середньої освіти Німеччини.....	124
Хоменко С. В., Семенченко О.В.	
Поняття неформальної освіти дорослих у світовій педагогічній думці.....	126
Хоу Цзяньвей	
Формування національної самосвідомості молоді в КНР як актуальна проблема сьогодення.....	128
Хрик М. В.	
Система політичного і громадянського виховання в Німеччині.....	131
Цзя Ван, Ляо Цайчжі	
Реалізація освітніх стратегій формування психічного здоров'я студентів коледжів та університетів згідно концепції інноваційної освіти.....	133
Чан Чжень	
Сучасна хореографічна освіта: китайський та український досвід.....	138
Чень Ін, У Хунся	
Дослідження впливу залежності студентів від мобільного телефону на їхню навчальну успішність.....	140
Чжан Сяолін, Ляо Цайчжі	
Про сучасний стан та педагогічні шляхи виховання почуття вдячності в учнів середньої школи.....	147
Чжан Хао	
Розвиток музичного виховання у системі дошкільної освіти Китаю.....	150
Чжан Цзе	
Організація фортепіанної освіти в КНР у спеціальних закладах консерваторського типу.....	152
Чжао Цянь	
Програма підготовки майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти КНР.....	154
Чжан Ювень	
Дослідження в галузі тіньової освіти.....	156
Чихаріна К. І.	
Розв'язання проблеми формування інтелектуальної еліти в Сингапурі.....	162
Чуркіна В. Г., Вороніна Г. Л., Федоренко В. П.	
Тринітарна система гармонії у філософії Г. С. Сковороди.....	164
Фазан В.В., Кузнецова О. Ю., Штефан Л. А.	
Тенденції розвитку вищої освіти в США.....	168
Явдошук А. А.	
Поняття проблемно-розвивального навчання здобувачів вищої освіти.....	171
Ян Ян	
Особливості самореалізації викладача у КНР.....	173

СЕКЦІЯ II
ОРГАНІЗАЦІЙНІ, ДИДАКТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ
ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Білецька С. А., Гусєва А. П.	
Гейміфікація як засіб підвищення мотивації учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання	176
Близнюк М. М., Буряк Ю. В.	
Використання онлайн сервісів під час профільної підготовки в галузі технологічної освіти	177
Божинська М. А.	
Особливості використання формульованого оцінювання в старшій школі.....	180
Бойко О. А., Кабанська О. С., Кривко М. Ю.	
Реалізація змішаного навчання в зарубіжній вищій школі	182
Віннікова А. В.	
Реалізація змішаного навчання в освітньому процесі початкової школи.....	185
Гарета О. Р., Пішун С. Г.	
Дистанційні технології та їх реалізація в професійній підготовці вчителів початкової школи.....	187
Глущенко І. М.	
Інноваційні підходи до підготовки майбутніх бакалаврів фінансово-економічного профілю в умовах змішаного навчання в закладах вищої освіти...	190
Гончаренко М. В.	
Проблеми організації дистанційного навчання у вищій школі.....	192
Городецька О. В.	
Використання онлайн-інструментів для організації спільної роботи учасників освітнього процесу	194
Григоренко Т. В., Захаревич М. А.	
Освітньо-комунікативне середовище – сучасні реалії.....	198
Danylyuk S. S.	
Distance Education as a Promising Way of Getting Knowledge by Future Specialists ..	201
Дебре О. С.	
Дистанційна та змішана форма навчання проєктуванню на уроках «Технології»..	202
Довженко Т. О., Небитова І. А.	
Становлення і розвиток дистанційного навчання у світі	204
Доценко С. О.	
Кібербезпека учасників освітнього процесу в умовах дистанційного навчання.....	207
Zahorulko M.	
Personalized learning in the digital educational environment	210
Ігнатюк О. А.	
Організаційно-методичні особливості якісної професійної підготовки магістрів та докторів філософії педагогічних і технічних спеціальностей в умовах надзвичайно віддаленого та змішаного навчання	212

Клименко Б. В. Можливості мобільного навчання в ЗВО	216
Коростіль Л. А. Формування навичок упровадження змішаного навчання в закладах освіти.....	218
Крисенко І. А. Організація дистанційного навчання в умовах воєнного стану.....	222
Куценко Т. І. Виклики для вивчення іноземної мови в умовах дистанційного навчання: особливості організації освітнього процесу	223
Lavryniuk I. M. Basic teacher's tools in applying blended learning	226
Лазарєва Т. С. Способи формування зацікавленості учнів на дистанційних уроках української літератури	228
Ліпич Л. М. Дистанційна освіта як форма нетрадиційної освіти.....	231
Луначек С. В. Виклики для дистанційного підвищення кваліфікації педагогічних працівників на сучасному етапі	234
Лут О. А., Шафорост Ю. А. Реалізація інноваційних освітніх технологій у процесі навчання студентів хімії.....	235
Лутаєва Т. В., Артюх Т. О. Рефлексія в дистанційному навчанні: дієві методики та прийоми.....	237
Максимовська Н. О. Особливості підготовки майбутніх менеджерів культури в процесі дистанційного навчання	241
Malykhin O, Zahorulko M Miro in teractive online whiteboard for personalized student learning.....	243
Манн Р. В., Крижанівська Л. Г. Використання дистанційного тестування для контролю знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти.....	245
Матвєєва О. О., Гриньова В. М. Проблема визначення критеріїв у педагогічних дослідженнях.....	247
Муринович Н. Ю. Суть поняття дидактичної компетентності.....	249
Нагла Д. Є., Чебакова Ю. Г. Організація партнерської взаємодії як основа успішної педагогічної діяльності майбутніх викладачів вищої школи в умовах дистанційного навчання	250
Овод Ю. В., Овод О. А. Суть і зміст дистанційного навчання у підготовці студентів соціономічного напрямку	252

Оліяр М. П.	
Змішане навчання як чинник трансформації освітнього процесу у ЗВО.....	255
Пасічник К. С., Фещенко Г. В.	
Методичні рекомендації щодо реалізації дистанційного навчання	257
Пономарьова Н. О.	
Засоби цифрових технологій у сучасній освіті	260
Прищенко Н. В.	
Хвилинки релаксації як засіб психологічного розвантаження учнів середньої та старшої школи під час дистанційного навчання	263
Рогова І. З., Пługіна А. П.	
Дистанційне навчання як вимога сьогодення.....	266
Рудевіч Н. В., Гапон Д. А.	
Дидактичні засоби дистанційного навчання майбутніх інженерів-електроенергетиків.....	268
Саєнко Н. В.	
Деякі підходи до організації зворотного зв'язку в процесі навчання іноземних мов у ЗВО	269
Середіна І. А.	
Оптимізація гібридного процесу навчання майбутніх бакалаврів з економіки підприємства в умовах воєнного часу.....	272
Слинько М. Ю., Махно С. В., Мироненко Д. Ю.	
Електронний освітній ресурс як невід'ємна складова інформаційного освітнього середовища.....	274
Слинько М. Ю., Нефедов О. В.	
Організація освітнього процесу в закладі вищої освіти за дистанційною формою навчання.....	277
Sokolovska I., Nepochorenko V., Pozdniakova O.	
Organizational and methodical principles of distance and blended Learning in today's conditions	280
Твердохліб Т. С., Ємельяновська М. А.	
Розвиток комунікативних здібностей здобувачів загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання.....	282
Ткаченко В. І.	
Використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації самостійної роботи студентів на заняттях з української літератури.....	285
Філімонова І. А.	
Особливості організації освітнього процесу підготовки майбутніх фахівців професійної освіти в умовах дистанційного навчання.....	288
Фітісова І. М.	
Застосування дистанційних освітніх технологій у процесі самостійної роботи учнів (на прикладі інформатики).....	290
Холодова Д. О.	
Використання онлайн платформ в організації уроків.....	293

Чжан Ігін	
Аналіз застосування мультимедійних технологій в університетах КНР.....	295
Шапошнікова І. І., Корсун С. М.	
Використання сучасних технологій навчання у викладанні біологічних дисциплін майбутнім фахівцям із фізичної культури та спорту в умовах воєнного стану.....	297
Шапошникова О. Л.	
Онлайн-формат у процесі викладання іноземних мов в умовах війни в прифронтовому Харкові.....	299
Шквир О. Л.	
До питання дистанційного навчання здобувачів вищої освіти.....	302
Щебликіна Т. А., Махновський С. С.	
Підготовка майбутніх учителів до реалізації змішаного навчання в закладі загальної середньої освіти.....	304
Яковлева Н. Ю., Малишева Л. С.	
Засоби організації дистанційного навчання.....	307
Ян Цзяін	
Особливості китайського вокального виконавства.....	310
Янковська Г. В.	
Інтеграція цифрових технологій у сфері освіти.....	313
Ящук Л. Б.	
Особливості дистанційного навчання в закладах вищої освіти в сучасних умовах.....	315

СЕКЦІЯ ІІІ ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ТА АДМІНІСТРУВАННІ

Бахтіярова Халіда	
Цифровізація та її вплив на освітній контекст.....	318
Васильченко О. О., Литовченко І. В.	
Попередження ризику шляхом забезпечення кібербезпеки та захисту інформації у цифровому просторі.....	320
Скиба Е. К.	
Вплив цифровізації на відтворення в суспільстві демократичних цінностей.....	322
Язикова В. О.	
Використання ІКТ у процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів.....	324

СЕКЦІЯ IV
ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Батаєва К. В. Соціальний інфантилізм versus соціальна зрілість студентів в інклюзивному освітньому середовищі.....	327
Бондар Н. М. Умови оволодіння писемним мовленням у дошкільні роки.....	329
Борсук Т. О. Досвід зарубіжних країн у формуванні інклюзивної компетентності майбутніх психологів.....	330
Валько Т. І. Моральна підготовка старшокласників з інтелектуальними порушеннями до сімейного життя.....	333
Войтовська А. І. До питання про заборону дискримінації з інвалідністю.....	335
Волківський В. М., Коцур Н. І. Оздоровчо-корекційна робота вчителя фізичної культури з учнями з порушеннями постави.....	337
Григор'єва І. О. Організація психолого-педагогічного супроводу дітей із порушеннями психофізичного розвитку в умовах конфлікту на Сході України.....	340
Давиденко Є. О., Пішун С. Г. До питання реалізації інклюзивної освіти на уроках музичного мистецтва	343
Єсіна Н. О., Полякова К. М. Профілактика наркоманії серед підлітків у закладах загальної середньої освіти.....	346
Єсіна Н. О., Кузнецов А. І. Соціальна активність підлітків із неповних сімей як соціально-педагогічна проблема.....	350
Zhornokui U. V. Depiction of the category of blindness in the novel «Dawn» by E. H. Porter.....	353
Іванов Д. С. Форми і методи роботи вчителя фізичної культури з учнями з обмеженими фізичними можливостями.....	354
Капітула М. С. Логоритміка в системі корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.....	356
Карпова М. В., Сасіна І. О. Формування соціальних навичок у дітей з порушеннями зору.....	358
Кін О. М., Чорна Д. Ю. Зміст і напрями роботи соціального працівника з дітьми-інвалідами.....	359

Коцур Н. І., Шевченко Л. В.	
Оздоровчо-корекційна робота з учнями із вадами розвитку зору в освітньому середовищі шкіл-інтернатів.....	361
Мехед О. Б.	
Методичні засади підготовки майбутніх учителів біології та основ здоров'я до ефективного впровадження технологій інклюзивної освіти.....	365
Півторацька П. О., Пішун С. Г.	
Проблеми впровадження та педагогічні умови ефективної реалізації інклюзивної освіти.....	368
Пічка О. І	
Організація інклюзивної освіти в Україні.....	369
Пішун С. Г.	
Функціонування педагогічних технологій в інклюзивному освітньому просторі.....	372
Рібцун Ю. В.	
Набуття морфологічних знань здобувачами початкової освіти з особливими мовленнєвими потребами.....	374
Сербенівська І. О., Малишева Л. С.	
Організація інклюзивного освітнього середовища для учнів з особливими освітніми потребами.....	377
Сердюк В. О., Пішун С. Г.	
Корекційно-педагогічна діяльність як компонент інклюзивної освіти.....	379
Стасюк Б. С., Ющук Н. В.	
Розвиток усного мовлення дітей дошкільного віку з мовленнєвими порушеннями засобом гри.....	382
Супрун Д. М., Супрун М. О.	
Із досвіду проведення позааудиторної роботи із майбутніми дефектологами.....	384
Ушкало К. О.	
Методика використання воркауту в роботі з дітьми з особливими потребами.....	386
Чепеленко Ю. І., Жванія Т. В.	
Арт-терапія у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.....	389

СЕКЦІЯ V ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ

Альошін В. І.	
Використання інформаційно-комунікаційних технологій в інтерактивному навчанні студентів у ЗВО.....	392
Антипенко І. А., Пішун С. Г.	
Функціонування інноваційних процесів у сучасному полі професійної освіти....	395
Артьомова А. В.	
Застосування карт емпатій як інструмента інновацій в освіті.....	398
Атаманчук Н. М.	
Ресурс арттерапевтичних технік у професійному становленні студентської молоді.....	400

Баліка Л. М., Войтович Т. В.	
Виховний потенціал українських народних казок щодо формування Морально-естетичних почуттів молодших школярів.....	402
Баліка Л. М., Демчук Д. О.	
Теоретичні аспекти виховання здорового способу життя у молодших школярів..	406
Баліка Л. М., Матвіюк А. С.	
Основні чинники детермінації девіантної поведінки молодших школярів.....	409
Баліка Л. М., Панчук І. О.	
Гене́за феномену волонтерства як суспільного явища.....	411
Баліка Л. М., Панчук Г. М.	
Використання засобів образотворчого мистецтва в процесі естетичного виховання молодших школярів.....	415
Баранник М. О., Шейкіна Н. В.	
Проблемно-орієнтоване навчання у викладанні освітньої компоненти «Медична та біологічна фізика» для майбутніх фахівців охорони здоров'я.....	418
Башлай В. М., Руднік Д. Г.	
Нові можливості використання штучного інтелекту на прикладі ChatGPT як інструменту для навчання і викладання.....	420
Бойко О. Ю.	
Вплив віртуальної комунікації на мислення учнів закладу загальної середньої освіти.....	422
Бойчук В. С.	
Упровадження освітніх інновацій у процесі формування готовності підлітків до міжкультурної комунікації.....	424
Бондар Ю. В.	
Огляд основних підходів до трактування сутності поняття «проектна технологія».....	426
Бондаренко Д. Р.	
Наступність в організації інноваційно-дослідної діяльності у закладах загальної середньої освіти.....	430
Вовк Д. В., Бортнюк Т. Ю.	
Особливості освітнього процесу в приватному закладі “Years” – школі інтелекту, свободи і щастя.....	433
Вонсович Ю. В.	
Застосування інноваційних електронних технологій навчання в закладі фахової передвищої освіти.....	436
Галатюк Ю. М.	
Акмеологічна стратегія формування професійної компетентності учителя фізики.....	439
Гонтар А. С.	
Використання спортивної анімації в підготовці майбутніх учителів фізичної культури.....	442
Грабовський О. В., Кисельова О. І.	
Інноваційні методи, засоби і технології в сучасній вищій освіті.....	444

Гречаник С. В.	
Підручник інтегрованого курсу «Мистецтво» як засіб формування емоційно-етичної компетентності молодших школярів.....	446
Григораш О. В.	
Із досвіду впровадження інноваційних освітніх проєктів в освітній процес ЗЗСО.....	449
Гріднєв О. Є.	
Використання інноваційних освітніх технологій у професійній підготовці майбутніх медичних працівників.....	451
Дідик Н. М.	
Досвід застосування інноваційних артпедагогічних технологій професійної підготовки фахівців соціальної сфери.....	453
Драгунова В. В.	
Консалтингові послуги в закладах вищої освіти: сутність, зміст, становлення.....	455
Дрібас С. А., Балабас Н. О.	
Особливості застосування інтерактивних технологій навчання в умовах дистанційної освіти.....	457
Єсіпова О. О., Семенов М. В.	
Використання qr- кодів у навчальній діяльності.....	459
Жигула К. В., Сойчук Р. Л.	
Інноваційна педагогічна діяльність майбутнього викладача з використанням цифрових технологій в інклюзивному середовищі освіти.....	461
Zeniakin Oleksii	
Use of the artificial intelligence in education: opportunities, prospects, and risks.....	463
Калюжний В. В.	
Зміст, структура та особливості понятійного конструкту «здорове життя школяра».....	466
Козак Р. С., Туренко Н. М.	
Використання «ЛЕГО»-технологій у корекції звуковимови дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення III рівня	467
Козирєв А. Ю., Блохіна І. О.	
Використання ChatGPT та нейронних мереж як навчального та наукового інструменту в закладах вищої освіти.....	470
Кондратюк С. Ф., Бортнюк Т. Ю.	
Формування та розвиток навичок soft skills у молодших школярів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».....	473
Колесник Г. М.	
Педагогічні інновації та їх упровадження в заклади загальної середньої освіти....	476
Колісник Є. О., Цина А. Ю.	
Критерії, показники та рівні результативності методики впровадження елементів театральної педагогіки на уроках трудового навчання.....	478

Корнієнко М. М.	
Модернізація форм іншомовної підготовки магістрів-філологів у діяльнісному аспекті.....	480
Коцур Н. І., Шевченко Л. В.	
Оздоровчо-освітня робота з учнями із вадами розвитку зору в освітньому середовищі шкіл-інтернатів.....	482
Кулічова С. М.	
Освітні інноваційні технології, їх класифікація та зміст.....	486
Кульмінська А. А., Штефан Л. В.	
Інноваційні технології у сфері професійної освіти.....	488
Курбанова М.Ш.	
Роль медіативної компетентності у формуванні професійного іміджу майбутнього фахівця освітніх, педагогічних наук у закладах вищої освіти.....	490
Куропатенко М. О.	
Упровадження соціального підприємництва у сферу освіти: загальні ознаки та реалізація в Україні і світі.....	492
Кушнір Т. М.	
Переоцінка цінності онлайн курсів у системі неформальної освіти.....	494
Ларіна І. О., Шевченко Н. О.	
Використання інноваційних форм та методів у роботі з дітьми дошкільного віку.....	496
Лебедик Л. В.	
Інноваційні модульні технології підготовки майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти.....	499
Ліпчевська І. Л.	
Форми, методи та засоби формування вмінь візуалізації навчальної інформації майбутніх учителів початкової школи.....	503
Логвінова Ю. С., Голуб Н. М.	
Ігри як засіб розвитку словникового запасу дітей із загальним недорозвитком мовлення третього рівня.....	505
Лозова О. В.	
Розвиток особистісної готовності вчителів до впровадження STEM-освіти як актуальна психолого-педагогічна проблема.	507
Малишева Л. С., Ротасенко А. В.	
Інновації в освіті як засіб підвищення ефективності навчання.....	509
Мараховська Е. В.	
Особливості інновацій в гуманітарній освітній сфері України в контексті цивілізаційної глобалізації.....	512
Мариновська О. Я	
Поняття «інновація» у наукових педагогічних дослідженнях.....	517
Наливайко О. О., Наливайко Н. А.	
ChatGPT: початок революції в освіті чи ще один тренд?.....	520

Нессонова М. М., Кудрявцева Т. О, Бурлака І. С.	
Актуальні питання фундаментальної підготовки майбутніх лікарів в умовах сьогодення.....	521
Павелків О. М., Вітковська К. О.	
Структурні компоненти готовності майбутніх вчителів початкової школи до інноваційної діяльності.....	525
Павелків О. М., Котух І. Я.	
Особливості розвитку творчих здібностей молодших школярів.....	528
Павелків О. М., Мельничук Л. Ю.	
Сутність поняття наступності у вихованні здорового способу життя дошкільників і молодших школярів.....	530
Петренко О. Б.	
Подієвий підхід у вихованні учнів у Новій українській школі.....	533
Петренко О. Б., Рижук О. С.	
Формування кроскультурних цінностей у дітей молодшого шкільного віку як педагогічна проблема.....	536
Підсосонна О. В., Бірюк Л. Я.	
Складники моделі формування наскрізних умінь молодших школярів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».....	539
Плугіна А. П.	
Формування пізнавального інтересу в молодших школярів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.....	541
Пономаренко Т. І.	
Сучасні психотехнології формування професійних компетентностей у майбутніх психологів.....	544
Правник Н. С., Пустовіт Г. П.	
Особливості організації краєзнавчої роботи в початковій школі.....	547
Прокопчук Н. Я., Пустовіт Г. П.	
Проблема «важких» дітей у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського.....	551
Пронь О. В.	
Інновації в освіті як умова формування творчого розвитку особистості.....	555
Пустовіт Г. П., Бабич А. Я.	
Сучасні методи виховання емоційної культури молодших школярів у закладах позашкільної освіти.....	557
Пустовіт Г. П., Спасіба А. С.	
Підготовка майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів у процесі моделювання педагогічних ситуацій.....	559
Пустовіт Г. П., Філатова М. С.	
Форми та методи формування в учнів початкової школи знань про пожежну безпеку у виховній позакласній роботі.....	563
Рагірна Ж. М., Репетун А. К.	
Професійна ідентичність іноземця – майбутнього фахівця медичного профілю: специфіка формування та суперечності.....	568

Ремньова Н. Ю.	
Суть комунікативної компетентності учнів початкових класів.....	571
Романова І. А., Славгородська О. А.	
Міжкультурний асистент в освіті	573
Рудик Ю. С.	
Застосування проєктної технології навчання майбутніх фахівців у закладах вищої освіти.....	575
Собченко Т. М., Сусліченко К. С.	
Цифрові технології як засіб формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх викладачів ЗВО.....	578
Собченко Т. М., Федоренко В. В.	
Використання інтерактивних технологій у підготовці майбутніх філологів.....	581
Созикіна Г. С.	
Інноваційні методики викладання іноземних мов у контексті безперервної освіти.....	583
Стрельников В. Ю.	
Філософські засади розвитку готовності вчителя до інноваційної педагогічної діяльності у закладі неперервної освіти.....	585
Сударева Г. Ф.	
Інноваційний підхід у підвищенні кваліфікації педагогів в умовах післядипломної освіти.....	588
Танько Т. П., Тарарак Н. Г.	
Використання інноваційних технологій у закладах дошкільної освіти.....	592
Терещенко В. С., Шеплякова І. О.	
Формування гендерної культури молодших школярів у закладах загальної середньої освіти.....	595
Ткаченко А. М., Шеплякова І. О.	
До проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціального супроводу вразливих сімей у закладах загальної середньої освіти.....	597
Українець Н. М.	
Критерії, рівні та показники готовності студентів закладів вищої освіти до інноваційної професійної діяльності.....	600
Швець Т. Е.	
Тьюторинг: інноваційний підхід в освітньому процесі.....	603
Shevchenko M. Yu., Andriienko A. A.	
Emotional intelligence as an important component of the educational process.....	606
Shevchenko M. Yu., Kushnir K. A.	
New methods of representation of emotional intelligence at esl classes.....	610
Шовкова А. О.	
Дизайн-ергономічна компонента інноваційної культури майбутніх викладачів закладів професійної освіти.....	612

СЕКЦІЯ VI

ЗАГАЛЬНА І ВИЩА ОСВІТА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Андрєєва А. В. Формування економічного мислення майбутніх маркетологів.....	616
Антонюк В. З. Організація педагогічної роботи з формування емоційно-вольової готовності старших дошкільників до навчання в школі.....	617
Антонюк Н. А. Студентроцентроване навчання як модель розвитку сучасної вищої освіти.....	620
Астахова М. С. Сучасні проблеми створення безпечного освітнього середовища в закладі загальної середньої освіти в умовах воєнного стану.....	623
Атанасова В. В., Степанова В. С. Інновації навчання у вищій школі.....	625
Бабовал Н. Р., Бабовал Д. С. Особливості освітньої діяльності у закладах післядипломної освіти в умовах сучасних викликів.....	628
Бажанова М. В. Особливості педагогічного спілкування сучасного викладача ЗВО.....	630
Баліка Л. М. Формування читацької грамотності учня як основа розвитку особистості.....	632
Batyuk L. V., Zhernovnykova O. A. Formation of a new strategy in higher education in Ukraine: digitalization of medical education.....	634
Бачинська О. М. Вибір стратегічних напрямків розвитку ЗВО в умовах сьогодення.....	636
Білан Н. М. Дидактичні основи формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків.....	638
Білецька Г. А., Брель Л. С., Задерей І. С. Інтегративний підхід: сутність та актуальність впровадження під час вивчення природничих навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти.....	641
Білик В. М., Ялліна В. Л. Технологічні аспекти викладання модуля «Формування особистості в мультикультурному середовищі» щодо розвитку у студентів лідерських якостей.....	644
Біличенко Г. В., Міхєєва О. І. Авторські навчальні курси в системі розвитку професійної компетентності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти.....	647
Бляшевська А. В., Баласанян С. А. Розвиток граматичних навичок у процесі вивчення англійської мови в початковій школі.....	649

Бляшевська А. В., Гнатенко Ю. Б.	
Комунікативна спрямованість у навчанні іноземної мови.....	651
Бляшевська А. В., Масюк Т. В.	
Особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках англійської мови в початкових класах.....	654
Бляшевська А. В., Гузь Д. М.	
Використання інтерактивних технологій для розвитку пізнавального інтересу учнів у процесі вивчення англійської мови.....	658
Бляшевська А. В., Кичка С. О.	
Особливості викладання англійської мови в НУШ.....	660
Бляшевська А. В., Климюк Ольга	
Початкова школа: проблеми, реалії, перспективи.....	662
Босяченко К. М., Макар Л. М.	
Проблема підготовки майбутнього соціального педагога до формування моральної культури дезадаптованих підлітків в умовах дистанційного навчання.....	665
Бочкарев С. В., Ковальов О. В.	
Вплив дистанційного навчання на проведення занять з фізичного виховання в НТУ «ХП».....	667
Боярська-Хоменко А. В., Зеленський Б. Р.	
Розвиток потреби в постійному самовдосконаленні як умова професійного зростання здобувачів вищої освіти.....	672
Бричок С. Б.	
Чинники розвитку вищої освіти в умовах цифрової трансформації.....	675
Бурлай Т. В.	
Соціальні пріоритети держави в умовах нерівності та воєнних шоків.....	678
Бучма В. В.	
Розвиток самостійної пізнавальної діяльності учнів засобами підручника Нової української школи.....	682
Бучма О. В.	
Освіта, релігія, право: проблеми взаємозв'язку в умовах війни.....	685
Бушуєва Т. В.	
Перспективи розробки технології діагностики психологічної безпеки освітньо-наукового середовища ЗВО.....	688
Бялик О. В.	
Формування української національної та громадянської ідентичності як важливий чинник громадянської освіти.....	691
Ван Сінь, Ван Чжо	
Практичні методи навчання майбутніх дизайнерів візуальної комунікації.....	693
Василенко В. М., Боярська-Хоменко А. В.	
Види мотивації педагогічних працівників до професійної діяльності.....	695
Vasyliuk T. G., Razmolodchykova I. V.	
Modern challenges in professional training of social educators.....	697

Вітчінкіна К. О.	
Форми підготовки фахівців із графічного дизайну у КНР: аналіз міжнародних та національних освітньо-професійних програм.....	700
Voinarovskiy Andrii, Nikolaieva Iryna	
The main stages of a child's physiological adaptation to school.....	702
Волчукова В. М., Тіщенко О. М.	
Особливості розвитку виконавських вмінь та навичок у майбутніх хореографів в процесі вивчення дисципліни «практикум з виконавської діяльності хореографа».....	705
Галатюк М. Ю.	
Спортивний стиль життєдіяльності студентів як показник якості функціонування системи фізичного виховання у закладах вищої освіти.....	708
Гармаш С. В.	
Актуальні проблеми системи вищої освіти України в умовах сучасних викликів..	710
Гончаренко О. М.	
ChatGPT і навчання.....	711
Гончарова О. М.	
Структура іншомовної комунікативної компетентності.....	713
Го Цзянькунь	
Особливості комунікативної взаємодії з молодшими школярами в процесі опанування художніх технік.....	715
Гусакова О. О.	
Використання педагогічної фасилітації під час викладання іноземних мов.....	717
Гутник Д. Д., Кін О. М.	
Формування безпечного освітнього середовища як наукова проблема.....	719
Давидова Ж. В.	
Застосування методів проблемного навчання в підготовці фахівців медичного профілю.....	720
Дворник О. М.	
Концептуалізація поняття «складні життєві обставини» в освітньому середовищі.....	722
Деденєв О. Ю.	
Визначення ефективності традиційного трудового навчання щодо формування громадянської відповідальності учнів 5-9 класів.....	724
Денисова С. П.	
Individualization of the process of learning and education in foreign language lessons.....	726
Доброносова Ю. Д.	
Концептуальні засади викладання філософських курсів у закладах вищої освіти.....	728
Долматова М. П.	
Формування професійної компетентності студентів немовних ВНЗ у процесі вивчення іноземних мов.....	732

Драгунова М. Б., Нечасв М. П.	
Особливості надання якісних освітніх послуг в закладах вищої медичної освіти в умовах сучасних викликів.....	735
Дрозд М. П.	
Методи формування духовно-моральних цінностей здобувачів вищої педагогічної освіти.....	737
Думбур О. А., Ткачова Н. О.	
Креативне мислення як педагогічна категорія.....	738
Євтушенко Н. С., Твердохлєбова Н. Є., Сухенко О. В.	
Педагогічні особливості підготовки майбутніх фахівців за спеціальністю «Цивільна безпека»	740
Єльнікова Н. І.	
Формування та розвиток орфоепічної компетенції в майбутніх працівників правоохоронних органів.....	743
Ємець А. А., Коваленко О. М.	
Проблеми фахової підготовки майбутнього учителя початкових класів в умовах сьогодення.....	746
Жога Р. А.	
Специфіка персонального освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва без початкової музичної освіти.....	748
Жуков В. П.	
Актуальність проблеми формування етико-партисипативної культури майбутніх учителів.....	751
Задоя С. Ю	
Змістовий і дефінітивний аналіз поняття «розвиток творчого потенціалу учнів» у процесі бандурного музикування.....	753
Зарубенко О. Г., Зеленська Л. Д	
Показники естетичної вихованості майбутніх учителів.....	755
Захарова В. В.	
Підвищення рівня правової культури молоді в освітньому процесі України.....	758
Звєкова С. М.	
Методи формування дослідницької компетентності в майбутніх бакалаврів спеціальної освіти.....	760
Іванова В. Ю.	
Формування самоосвітньої компетентності майбутніх молодших бакалаврів музичного мистецтва в площині культурологічного підходу.....	763
Ільченко О. Ю	
Реалізація принципу академічної доброчесності при підготовці здобувачів вищої освіти.....	765
Іонова О. М, Ма Лі, Чень Цюнцюн	
Компетентнісний підхід до підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.....	769

Казначесва Л. М., Тюска В. Б.	
Активізація пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти у процесі навчання.....	771
Кваша А. С.	
Ризики виникнення булінгу під час збройних конфліктів.....	774
Кизилова В. В.	
Читацька грамотність як освітня мета сучасного цифрового суспільства.....	777
Князь О. Г.	
Сфера нематеріальної культурної спадщини у освітній галузі України.....	780
Князян М. О., Романюк Д. Х., Князян Р. Х.	
Методи формування та актуалізації вмінь рецепції іншомовного повідомлення у майбутніх бакалаврів філології.....	782
Коваленко К. М.	
Прояви плагіату в закладах вищої освіти.....	785
Кокарєва А. В.	
Психолого-педагогічні аспекти впровадження STEM-освіти у вищій школі.....	788
Колесникова О. М.	
Методична робота в закладах освіти засобами гейміфікації.....	790
Коркішко А. В., Оленєв О. В.	
Професіоналізм як невід’ємний складник професійного статусу майбутнього педагога.....	791
Коркішко О. Г., Завалій Є. С.	
Використання ресурсу альтернативної освіти як педагогічна умова формування лідерської компетентності майбутніх педагогів.....	792
Корольов А. І.	
Теоретичні підходи до визначення ризиків у професійній діяльності майбутніх офіцерів Національної гвардії України.....	795
Косиченко В. А.	
Зміст та структура етнокультурної компетенції майбутніх педагогів.....	798
Kotova A. V., Serdiuk V. M., Pavlova L. V.	
Vocabulary booster for students of non-linguistic specialities.....	800
Кофанова О. В.	
Інтерактивні методи викладання інженерних дисциплін у технічному закладі вищої освіти.....	802
Коу Веньбо	
Особливості підготовки дизайнерів інтер’єру у ЗВО України.....	806
Крокун-Баранова А. П., Магілін О. В.	
Система виховання старших підлітків у закладах освіти з посиленою військово-фізичною підготовкою.....	807
Кудрявцева Т. О., Бурлака І. С.	
Актуальні питання фундаментальної підготовки майбутніх лікарів в умовах сьогодення.....	809

Kuzmych O. V.	
Individual reading as a tool of developing critical thinking in foreign language classes.....	813
Курліщук І. І., Петров С. С.	
Особливості організації уроків фізичної культури в умовах воєнного стану.....	814
Лавошник А. О.	
Аспекти формування підприємницької компетентності у центрах зайнятості засобами маркетингових комунікацій.....	816
Лавринович О. А.	
Цифрова трансформація освіти: соціальні ризики.....	819
Лахно Є. І.	
Сутність поняття «імідж закладу освіти» та його складові.....	821
Лебедєва К. О.	
Оптимізація формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічного профілю.....	823
Лей Кунь	
Теоретичні засади патріотичного виховання студентів у Китайській Народній Республіці.....	826
Ліпчевська І. Л., Малихін О. В.	
Сучасні форми, методи і засоби навчання у професійній підготовці майбутнього вчителя у вищій школі.....	828
Лі Хайцзюань	
Засоби онлайн-комунікації в підготовці майбутніх учителів.....	831
Лі Цяньє	
Форми організації навчання як засіб розвитку пізнавальної активності особистості.....	833
Лі Юаньці	
Основні емпатійні якості вчителя музичного мистецтва.....	836
Литвин О. В.	
Дистанційна освіта на засадах розвитку новітніх хмарних обчислень.....	838
Литвин С. В.	
Технологія забезпечення безпечного інформаційно освітнього середовища у сучасних умовах.....	841
Лупаренко С. Є., Золотарьов А. П.	
Етапи та показники утворення педагогічної команди в закладі вищої освіти....	842
Лу Цзе	
Роль інтеркультурної комунікації в сучасному освітньому процесі.....	845
Ло Юаньвень	
Розвиток естрадного мистецтва в Китайській Народній Республіці.....	847
Майнаєв Ф. Я	
Формування інфомедійної грамотності в учнів середньої шкільної ланки засобами інформаційно-комунакаційних технологій.....	849
Майстрик І. С.	
Етапність у формуванні самоосвітньої компетентності у школярів.....	852

Макарова А. Ф., Плугіна А. П.	
Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на формування мовлення молодших школярів.....	855
Маренич В. В., Боярська-Хоменко А. В.	
Значення навичок командотворення у професійній діяльності педагогів.....	858
Марченко О. Г., Жовтоніжко І. М.	
Освітнє середовище закладів вищої освіти як передумова формування Soft skills майбутніх фахівців.....	860
Марчук С. С., Хом'як О. А.	
Мотиваційно-ціннісний компонент ціннісних орієнтацій студентів.....	863
Маторіна Н. М.	
Творча спадщина Бруно Шульца крізь призму освітянських викликів сьогодення.....	866
Мельничук І. М.	
Цифрова медична освіта як предмет педагогічних досліджень.....	869
Миронов К. А., Зеленська Л. Д.	
Розвиток навичок полісуб'єктного і діалогічного спілкування як умова формування толерантності майбутнього викладача.....	871
Митчик О. П.	
Психологічні особливості здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану.....	874
Мотенко Я. В., Шишкіна Є. К.	
Вища освіта України як інструмент боротьби з російською інформаційною агресією.....	877
Нечитайло Т. С., Зеленська Л. Д.	
Шляхи формування комунікативної компетентності здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.....	879
Ніколенко Л. І.	
Використання сакральних споруд Богуславщини у катехизації, вихованні і пасторальному супроводі.....	880
Панасенко Ю. А.	
Прийоми арт-терапевтичної технології для розвитку ритмічних здібностей учнів початкових класів на уроках мистецтва.....	883
Панчук В. С.	
Особливості виховання національно-патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку.....	886
Panczuk N. P., Panczuk S. O.	
Kształowanie się sfery wartości studenta uczelni wyższej jako składowej kompetencji zawodowej.....	888
Парфьонова О. В., Мельник С. С.	
Організація контролю під час навчання англійської мови студентів немовних факультетів.....	892
Пачевська А. В., Попова О. І., Попов М. В.	
Wyzwania dla wyższego szkolnictwa medycznego w Ukrainie.....	893

Пахомова Л. В., Ялліна В. Л.	
Застосування віртуальних дошок для реалізації проєктної діяльності в НУШ в умовах дистанційного навчання.....	896
Пащенко В. В.	
Інформаційно-комунікаційні технології як ефективний інструмент формування в майбутніх психологів компетентності створення командно-цільової мотивації для нових членів професійної групи.....	900
Пінський О. О., Гаркавець С. О., Пилипенко В. А.	
Питання професійної підготовки сучасних учителів природничих дисциплін.....	903
Подольська Я. А.	
Формування SOFT SKILLS у межах вивчення іноземної мови студентами технічних спеціальностей.....	906
Полєва І. Л., Ткачова Н. О.	
Визначення суті поняття «методичний супровід продуктивної педагогічної діяльності викладача ЗВО»	909
Поліщук О. С.	
Теоретичні аспекти формування правової культури здобувачів вищої освіти...	912
Пономарьова М. С.	
Мотивація до педагогічної професійної діяльності майбутніх викладачів вищої освіти.....	914
Пономарьова Н. О., Молчанова Д. О.	
Організаційна компетентність учителя Нової української школи.....	916
Посохов Є. О.	
Проблеми адаптації студента до навчального процесу у вищій школі (на прикладі викладання загального курсу органічної хімії в закладах вищої технічної освіти).....	918
Починкова М. М., Бугаєвська Д. М.	
Місце інтеграції на уроках української мови та літератури в 5 класі.....	921
Пустовіт Г. П.	
Розвиток професійної компетентності викладача в умовах персоніфікування післядипломної освіти.....	923
Пухно С. В., Коваленко Ю. В.	
Особливості формування компонентів мотиваційної сфери майбутніх психологів.....	925
Рабокоровка Г. В.	
Патріотична складова у вихованні майбутніх офіцерів Збройних Сил України.....	927
Разумна А. Г., Гиря М. П.	
Особистісна зрілість майбутніх фахівців сфери охорони здоров'я як чинник копінг-стратегій подолання ненормативної особистісної кризи, викликані війною.....	929
Ревенко І. В.	
Емпатійно-рефлексивна культура як професійна якість учителя мистецької освітньої галузі.....	932

Рибалка О. Я.	
Психолого-педагогічні аспекти формування здоров'язбережного середовища в ЗВО.....	935
Рибалко Л. С., Овсюк Д. Р.	
Педагогічний потенціал позааудиторної роботи у формуванні готовності майбутніх психологів до професійної самореалізації	939
Романов О. В.	
Професійний статус вчителя та його складові.....	941
Рубан А. А.	
Використання прийомів асоціативного мислення на уроках літератури.....	944
Рубан Н. П.	
Аспекти краєзнавчо-туристичної діяльності в навчально-виховній роботі закладу вищої освіти.....	948
Русин Г. А.	
Особливості організації самостійної роботи студентів в умовах війни.....	950
Рябовол Л. Т.	
Європейський досвід для підготовки вчителя в Україні.....	953
Сайко Н. О.	
Соціально-психологічна складова професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти.....	956
Свиридова Т. І.	
Підготовка фахівців сімейної освіти в Канаді для забезпечення освітнього процесу в умовах сучасних викликів.....	959
Ситнікова О. В.	
Методичні прийоми формування в майбутніх бакалаврів філології компетентності міжкультурної взаємодії.....	961
Сіра І. Т.	
Історія математики як засіб формування культури математичного мислення.....	964
Смолін Ю. О.	
Використання дистанційних технологій під час викладання технічних дисциплін у сучасних умовах.....	968
Смолянук Н. М., Пасічник М. М., Цінь	
Формування загальної культури молодшого школяра як педагогічна проблема.....	970
Собченко Т. М., Мороз К. Ю.	
Напрями психолого-педагогічної підтримки здобувачів загальної середньої освіти під час воєнного стану.....	972
Стрижак Ю. О.	
Реалізація педагогічних умов формування саморегуляційної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у процесі професійної підготовки.....	974
Табінська С. О., Сущенко А. В.	
Аксіологічний зміст соціокультурної освіти майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.....	977

Терепищий С. О.	
Медіа та інформаційна грамотність у цифрову епоху: філософська перспектива екзистенціалізму та феноменології.....	980
Тищенко О. Л.	
Формування профільних інтересів та професійної орієнтації студентів.....	983
Ткаченко Л. П.	
Шляхи розбудови ефективного освітнього середовища початкової школи у період воєнного стану.....	986
Трубавіна І. М., Чередниченко О. Ю.	
Міркування щодо вихователя безпеки в закладах освіти в Україні.....	987
Тянь Фейфань	
Педагогічний потенціал засобів сучасного танцю.....	991
Усиченко О.В.	
Актуальність проблеми формування оцінних суджень у здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти	993
У Юе	
Диференційований підхід у підвищенні кваліфікації вчителів у Китаї.....	995
Файермен О. О.	
Самостійна робота в процесі підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами.....	997
Фідяєва Т. С.	
Готовність майбутніх правознавців до іншомовного спілкування як педагогічна проблема.....	1000
Хоменко Л. Г.	
Використання вебресурсів у формуванні цифрових компетентностей педагогів..	1002
Хоу Ісюань	
Аналіз змісту підготовки вчителя хімії в закладах вищої освіти КНР.....	1004
Хун Женьлун	
Музично-просвітницька діяльність студентів–майбутніх учителів музичного мистецтва.....	1006
Цалапова О. М.	
Формування навичок дійового читання в початковій освітній ланці.....	1009
Цапко А. М., Іванов В. Л.	
Упровадження цифрових технологій у підготовці майбутніх вчителів історії.....	1012
Цвид-Гром О. П.	
Інтернаціоналізація як показник якості освітньої діяльності ЗВО в умовах війни.....	1015
Циплюк А. М.	
Професійна підготовка майбутніх вихователів у контексті розвитку STEMосвіти.....	1017
Цуй Кеке	
Методи навчання майбутніх дизайнерів анімації.....	1019

Чайковська Г. Б.	
Використання методів фасилітації в навчанні майбутніх учителів початкової школи сталому розвитку.....	1021
Чемерис І. В.	
Сутність поняття «громадянська компетентність» у площині нормативно-правових документів: національний контекст.....	1024
Chen Ya., Gryzun L.	
The issues of development of the students' foreign language competence in chinese colleges.....	1026
Шарун С. Ю., Пішун С. Г.	
Педагогічні умови адаптації першокласників до освітнього середовища школи.....	1029
Шевель Б. О.	
Проблеми економічної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та технологій.....	1032
Шевель Б. О., Колобилін О. В.	
Деякі аспекти формування економічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання та технологій.....	1033
Шевель Б. О., Сокоренко М. М.	
Особливості формування економічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання та технологій.....	1035
Шовкун Л. В.	
Визначення суті поняття «професійна толерантність викладача».....	1039
Штефан Л. В.	
Формування інноваційного освітнього середовища для розвитку валеологічної компетентності здобувачів вищої освіти.....	1040
Щука Г. П., Гальків Л. І.	
Навчання як надання здобувачу освітньої послуги.....	1042
Яковлева Т. І., Дербак О. А, Печерна К. Ю.	
Моделі сучасних освітніх парадигм у контексті культури.....	1044
Якушин Д. В., Білик В. М.	
Формування лідерських якостей здобувачів вищої педагогічної освіти в процесі вивчення педагогічних дисциплін.....	1046
Ялліна В. Л., Хіцан Д. Ю.	
Розвиток лідерських якостей здобувачів вищої освіти.....	1049

СЕКЦІЯ VII

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА І СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ДІТЕЙ І ШКІЛЬНОЇ МОЛОДІ, НАДАННЯ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ДОРΟΣЛИХ У ВОЄННИЙ І ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Аханова А. В.	
Психологічні особливості конфліктної поведінки у дітей старшого шкільного віку.....	1052

Бєлєлїпцєвє О. В.	
Значєннє мїждїсцїплїнарнє вєзємєдїї в рєбєтї з сїм'ємї, єкї опїнїлїсь у складнїх жїтцєвїх обстєвїнєх у перїєд вїйнї.....	1054
Бєєрсьєкє-Хємєнкє А. В., Дєнїсєнкє А. О.	
Сєцїєлїно-пєдєгєгїчнє пїдтрїмкє дїтєй у вєєннїй перїєд.....	1056
Бутєвє Я. Є.	
Пєшукєвє-дєслїднїцьєкє рєбєтє учнїв єк зєсїб пїдвїщєннє єфєктївнєстї нєвчєннє.....	1058
Вїрстє С. Є., Жєлєкє Т. Й	
Дїтєчєкє кнїжкє єк їнстрємєнт єкїснєї кємунїкєцїї у перїєд вєєннєгє стєнєу в Укрєїнї.....	1060
Дїтїнє К. М., Кєцур Н. І.	
Єрттєрєпїє єк єдїн їз єфєктївнїх зєсєбїв кєрєкцїї ємєцїйнїх рєзлєдїв у дїтєй в умєвєх вєєннєгє стєнєу в Укрєїнї.....	1063
Гєрбєчєвсьєкє В. А., Кєцур Н. І.	
Фєрмєвєннє сєцїєлїної кємпєтєнтнєстї учнїв 5-х клєсїв шлєєхєм здрєвєгєгє спєсєбєу жїттєє в умєвєх вєєннєгє стєнєу.....	1066
Дєлгєпєл О. О., Кїр'єнєвє О. В.	
Рєлє вїклєдєчє мєвнєї пїдгєтєвкї в кємунїкєтївнїй єдєптєцїї стєдєнтїв-нєрєзїдєнтїв	1070
Зємєлє О. В., Зємєлє О. О.	
Сутнїстє ї значєннє їнклєзївнєгє рєзвїтєкє прєцївнїкїв в упрєвлїннї єргєнїзєцїйнєю пєвєдїнкєю пєрсєнєлєу нє зєсєдєх кєнцєпцїї стєлєгє рєзвїтєкє...	1072
Кєвєцьєкїй В. Є.	
Пєсїхєлєгїчнє сємєпїдтрїмкє пєдєгєгє в умєвєх вїйнї.....	1075
Кєрєсь А. Г., Бутєвє О. М., Нєсєнєвє К. С.	
Прєктїчнї єспєктї єргєнїзєцїї пєсїхєлєгє-пєдєгєгїчнєї ї сєцїєлїної пїдтрїмкї в зєклєдєх зєгєлїнєї сєрєднєї єсвїтї в умєвєх сучєснїх вїклїкїв.....	1078
Кєвєлєвсьєкє Н. В., Пєсїчнїчєнкє А. В., Зїмєкєвє Л. В.	
Фєрмєвєннє їгровєї кємпєтєнтнєстї дїтїнї зєсєбємє сучєснєгє прєдмєтнє-їгровєгє сєрєдєвїщє.....	1081
Кєстїнє В. В., Пєтьємкїнє А. І.	
Рєлє пєсїхєлєгїчнєї слєжбї зєклєдєу зєгєлїнєї сєрєднєї єсвїтї в рєзвїтєкє рєзїлїєнтнєстї пїдлїткїв.....	1083
Luparenko S. Ye., Leshchova S. S.	
Specific features of studying in higher educational institutions in conditions of martial law.....	1086
Лємєкїн А. О., Лєдїкє М. С.	
Вплїв тємпєрємєнтєу нє спєсїб прєєвєу єгрєсїї: єуто- тє гєтєрєєгрєсїє.....	1087
Лємєкїн А. О., Гємєнєуєк М. Ю.	
Прєблємє лїдєрстєвє: дїєгнєстїкє тє рєзвїтєк лїдєрсьєкїх єкєстєй у стєдєнтсьєкїй грєпї.....	1090

Маковецька А. С.	
Пододання труднощів у навчанні дітей з гіператкивною поведінкою в умовах дистанційної освіти.....	1091
Матеюк О.П., Маршук А. В.	
Дихальні вправи як спосіб подолання стресу в умовах війни.....	1094
Павлик Н. В.	
Проблема гармонізації психологічного здоров'я молоді у воєнний і повоєнний період.....	1097
Пасічніченко А. В., Ковалевська Н. В.	
Психологічна просвіта батьків як умова збереження психологічного здоров'я дошкільника.....	1100
Пахомов І. В.	
Соціально-педагогічна робота зі здобувачами професійної (професійно-технічної) освіти.....	1103
Пономарьова В. М.	
Соціально-профілактична та просвітницька діяльність з дітьми в умовах воєнного часу.....	1105
Товкун Л. П., Порхун Я. Ю.	
Шляхи покращення психічного здоров'я учасників освітнього процесу в реаліях російсько-української війни.....	1107
Фаловська І. Д.	
Психолого-педагогічний супровід дітей і підлітків в умовах військового стану...	1110
Цвігун А. Т., Горлачов О. С.	
Формування особистості дитини з порушенням слуху на основі розвитку емоційного інтелекту.....	1113
Chekhratova O.	
Opportunities of Informal Education for English Teachers under Martial Law.....	1117
Шашенкова А. О.	
Значення гармонійної копінг-поведінки для майбутніх педагогів.....	1119
Шевченко Ю. В.	
Нейропсихологічні особливості міжпівкульної взаємодії у дітей із синдромом Дауна.....	1121
Яланська С. П., Яланська В. І.	
Забезпечення психічного здоров'я учасників освітнього процесу в умовах війни.....	1123

СЕКЦІЯ VIII
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ПУБЛІЧНОМУ
УПРАВЛІННІ Й АДМІНІСТРУВАННІ

Бакумкіна М. О.	
Психолого-педагогічні проблеми розвитку дітей в умовах сучасних викликів...	1125
Величко Р. М.	
Сутність дослідницької компетентності керівника закладу загальної середньої освіти.....	1126
Грабар Л. Ю.	
Актуальність урегулювання питання трудової міграції в Україні.....	1129
Дін Жуцзе	
Підвищення кваліфікації педагогів у Китайській народній республіці.....	1131
Золотухіна С. Т., Бабак Г. С.	
Напрями дослідження проблеми «організація командної роботи.....	1132
Кабусь Н. Д., Андріамбау Д. Н.	
Коучинг у професійній діяльності керівника установи соціальної сфери.....	1135
Kohut O.	
Current challenges for Ukraine during joining EU in the sphere of science.....	1138
Колосінська Н. М., Фіногєєва С. М.	
Сучасні аспекти освітнього менеджменту у закладах професійно-технічної освіти.....	1140
Котелюх М. Ю.	
Удосконалення організації ділового спілкування в закладі охорони здоров'я.....	1143
Літвінова А. М.	
Застосування інструментів самоменеджменту в процесі підготовки майбутніх фахівців у сфері менеджменту.....	1145
Марталішвілі Л. А.	
Ефективний менеджмент інклюзивної освіти в Україні.....	1148
Мицишин І. Я.	
Мотивування педагогічних працівників у контексті управління якістю освіти.....	1151
Онищенко І. В., Пархоменко В. Ю	
Інноваційні підходи до управління закладом освіти.....	1153
Сохатюк Л. М	
Екологічні аспекти сталого розвитку України: повоєнний період.....	1156
Штикун О. В.	
Окремі питання щодо реалізації права на відшкодування шкоди, завданої незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду.....	1158

рекомендувати відвідати подібні заходи від своїх колег, створювати онлайн-конференції, запрошувати на фестивалі, створювати чати підтримки в месенджерах тощо. Головна мета викладачів – сформувати у студентів пізнавальний інтерес до майбутньої професії та зорієнтувати в потоці інформації.

Отже, фахова підготовка майбутніх психологів в умовах вищої школи потребує трансформації та залучення новітніх психотехнологій, які, у свою чергу, допоможуть майбутнім фахівцям, з одного боку, краще засвоїти нові знання та сформувати професійно важливі компетентності, а з іншого – оволодіти сучасними формами роботи з клієнтами.

Список використаних джерел

1. Кононе Н. Технологія веб-квест у контексті ресурсно-орієнтованого навчання студентів. *Витоки педагогічної майстерності*. 2012. №10. С. 138-143.
2. Пономаренко Т. Онлайн-марафон як психотехнологія розвитку комунікативної компетентності майбутніх психологів у медійному просторі. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2021. №9(259). С. 70–74. DOI:10.31174/SEND-PP2021-259IX101-17
3. Пономаренко Т. Психологічні чинники розвитку комунікативної компетентності майбутніх психологів у медійному просторі : дис. канд. псих. наук : 19.00.07. Київ, 2022. – 281 с.
4. Хміль Н., Крутько О. Основні напрями використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності психологів. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2010. №17. С. 209-211.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Правник Н. С.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Рівненський державний гуманітарний університет,
м. Рівне, Україна

Пустовіт Г. П.

доктор педагогічних наук, професор,
Рівненський державний гуманітарний університет,
м. Рівне, Україна

Краєзнавча робота в початковій школі має свої особливості, які, передусім, обумовлені її структурою, специфікою організації освітнього процесу з урахуванням вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку.

В основі концепції сучасної початкової школи лежить розуміння її як цілісної системи. Згідно з цим, «найістотнішими ознаками системи початкового навчання є її відносна самостійність, цілеспрямованість, взаємозв'язки між класами і предметами, урочною і позаурочною роботою, попередньою і наступною системами освіти, керованість і стабільність» [8, с. 50].

Ураховуючи ці ознаки та узагальнюючи досвід краєзнавчої роботи, висвітлений у науково-методичних посібниках, на сторінках періодичних видань, розглянемо особливості шкільного краєзнавства в початкових класах.

Так, на думку І. Прус, краєзнавчу роботу необхідно починати вже з молодшими школярами, оскільки «у початкових класах наукові уявлення, поняття, знання учнів значною мірою формуються на основі чуттєвого сприймання навколишнього світу» [7, с.5]. На взаємозв'язок природознавства і краєзнавства вказує методист В. Кліщук: «Ефективне навчання природознавству немислиме без вивчення природи своєї місцевості. Тому в діяльності класовода краєзнавча робота і природознавство невіддільні» [4, с.38].

Погляди, висловлені педагогами та методистами, цілком узгоджуються і з точкою зору вчителів-практиків. Так, Г. Нагорна вважає, що «вчителям початкових класів потрібно добре знати свій край і постійно використовувати краєзнавчий матеріал у навчально-виховному процесі» [6, с.42].

Аналіз наведених висловлювань дає підстави свідчити, що вчителі-методисти і вчителі-практики найбільшу увагу приділяють освітнім та виховним функціям краєзнавчої роботи.

Різноманітність цілей початкового навчання, зокрема його спрямованість на загальний розвиток дитини, відкривають широкі можливості для активізації пізнавальних психічних процесів учнів засобами краєзнавства; нагромадження ними досвіду творчої діяльності; формування їхньої емоційно-вольової сфери. Тому, окрім освітнього та виховного значення шкільного краєзнавства, як зазначають окремі автори (О. Астаніна, Т. Денисова, С. Кашуба), у початкових класах необхідно максимально реалізувати його розвивальні можливості. У цьому сенсі особливої уваги заслуговують ідеї В. Сухомлинського, представлені в його відомих творах «Сто порад учителям», «Серце віддаю дітям», «Народження громадянина» тощо.

«Я тисячу разів переконувався, що без взаємодії людини з природою неможливий її розумовий розвиток, як без мелодії неможлива музика, без слова – мова, без книжки – наука» [9, с. 471]. Тому видатний педагог детально продумував усе, що мало стати джерелом дитячої думки; визначав, за чим у природі протягом чотирьох років навчання в початковій школі спостерігатимуть його вихованці. Із цією метою було створено 300 сторінок «Книги природи», що були, по суті, уроками мислення серед природи. Багаторічний досвід проведення таких уроків переконливо «підтвердив дуже важливу закономірність розумового розвитку дитини: чим більше абстрактних істин, узагальнень треба засвоїти на уроці, чим напруженіша ця розумова праця, тим частіше учень має звертатися до першоджерел знань – до природи, тим яскравіше повинні закарбуватися в його свідомості образи й картини навколишнього світу» [9, с.129-130].

Починаючи з першого класу, процес ознайомлення молодших школярів із навколишнім середовищем відбувається, у першу чергу, під час вивчення предметів «Я досліджую світ», «Читання»; із другого класу він доповнюється «Природознавством»; із третього – навчальним предметом «Я у світі», а також забезпечується реалізацією системи міжпредметних зв'язків.

Обсяг краєзнавчих знань, який засвоюють учні початкової школи, у подальшому поглиблюється і доповнюється в середніх і старших класах на багатьох предметах: біології та екології, географії, фізиці, хімії, історії, літературі тощо.

Отже, краєзнавчий матеріал органічно пов'язаний з усіма навчальними предметами і є важливим засобом активізації усього освітнього процесу закладу освіти. Особлива роль у цьому відводиться початковій ланці, адже саме вона, сконцентрувавши в собі первинні уявлення дошкільників про рідний край і розвинувши їх, має забезпечити фундамент для формування на цій основі краєзнавчих знань учнів у середніх і старших класах.

На думку М. Костриці та В. Обозного, «краєзнавчо-туристична підготовка студентів є одним із найважливіших завдань педагогічного ЗВО. Вона обумовлена як професійними вимогами – необхідністю формування в майбутніх учителів організаційно-методичних навичок із залучення підростаючого покоління до невичерпної скарбниці свого народу, так і необхідністю розв'язання проблем сьогодення, які пов'язані з навчанням і вихованням школярів» [5, с. 8].

Узагальнити багатий досвід краєзнавчо-туристичної роботи в закладах загальної середньої освіти України, І. Прус відзначає багатство і розмаїття форм позакласної та позашкільної краєзнавчої роботи, а саме: зустрічі із відомими земляками; бесіди про працю батьків; уявні подорожі по країні; усні журнали і радіогазети; диспути; конкурси; краєзнавчі конференції; вікторини; свята рідної вулиці, рідного міста, села; ігри; листування; прогулянки в природу, екскурсії, походи; експедиції [7].

Як зазначає В. Бенедюк, основні напрями краєзнавчих пошуків школярів у цілому визначаються змістом навчальних програм. Головна увага в такому разі зосереджується на розкритті найважливіших закономірностей у природному середовищі. Але краєзнавство розглядається не як тимчасовий компонент методики навчання, а як систематична, цілеспрямована навчальна та навчально-пошукова діяльність школярів і вчителя [1, с. 6].

Основою позакласної роботи учнів мають бути краєзнавчі дослідження. Водночас робота вчителя з учнями, їх двобічне невимушене спілкування на уроках природничого напрямку залежить від того, чи вдається педагогу реалізувати свої професійні інтереси через особисте захоплення краєзнавчими дослідженнями. Для цього, окрім певного досвіду, треба володіти такою людською рисою характеру, як здатність до творчого наукового пошуку [1].

Краєзнавчою роботою учням необхідно займатись систематично. Протягом навчального року в позакласний час учні можуть відвідувати секції краєзнавчого гуртка чи товариства, ходити в одноденні екскурсії на околиці населеного пункту, збирати та опрацьовувати статистичні матеріали тощо. Одночасно здійснюються стаціонарні спостереження над явищами природи (метеорологічні, гідрологічні, геоморфологічні, біогеографічні, фенологічні). Під час канікул доречно організувати тривалі екскурсії та походи за межі свого населеного пункту.

Пристаючи до розгортання краєзнавчої роботи в закладі освіти, учителі мають продумати програму досліджень і скласти на певні відрізки часу детальні

календарні плани виконання цієї програми. Уважне вивчення досвіду краєзнавчої роботи показує, що найбільш доцільною організаційною формою на перших етапах краєзнавчої роботи є краєзнавчий гурток із спеціалізованими секціями з невеликою кількістю активних учасників. Успіх краєзнавчого дослідження населеного пункту значною мірою залежить від програми його дослідження та організаційних форм краєзнавчої роботи (екскурсій та походів, подорожей та експедицій, роботи на географічних майданчиках та спостережних постах, у краєзнавчих кутках і музеях).

Найбільш доступною й масовою формою вивчення рідного краю є екскурсія, оскільки під час неї переважають елементи живого споглядання. Усі відомі екскурсії можна поділити на три групи: навчальні, краєзнавчі, загальноосвітні. Окрім того, бувають екскурсії в природу, екскурсії у сферу господарської діяльності населення, екскурсії у сферу культурної діяльності народу. Завдяки екскурсіям учні поглиблюють і зміцнюють свої знання, практичні вміння і навички, набувають дослідницького та комунікативного досвіду. Організація краєзнавчої роботи в закладі загальної середньої освіти є обов'язковою компонентою в системі поглиблення знань учнів про рідний край.

На необхідність залучення краєзнавчого матеріалу до уроків у початкових класах указують Л. Мельчаков, П. Іванов, В. Кліщук, В. Пакулова та інші дослідники. Ці науковці надають перевагу урокам природознавства, що є цілком закономірним, адже вони сприяють засвоєнню краєзнавчого навчального матеріалу. Цілком погоджуючись із таким підходом, інші автори (С. Кашуба, Ю. Сіментов, Х. Шихалієв) рекомендують також використовувати краєзнавчі відомості і на інших уроках, зокрема на читанні, малюванні, праці, математиці. Так, на думку С. Кашуби та Ю. Сіментова, «на уроках читання, коли вивчають твір того чи іншого автора, учителі принагідно можуть використовувати краєзнавчі відомості» [3, с.20].

Отже, на сьогодні доведена необхідність використовувати різноплановий за змістом краєзнавчий матеріал на багатьох уроках у початкових класах, дотримуючись певних принципів і критеріїв його відбору.

Список використаних джерел

1. Бенедюк В. В. Організація краєзнавчої роботи учнів у процесі вивчення фізичної географії основної школи (V–IX класи): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 1999. 24 с.
2. Браславська О. В., Рожі І. Г. Краєзнавчо-туристична робота в системі освіти. *Треті Сумські наукові географічні читання*: зб. матер. Всеукр. наук. конф., (Суми, 12–14 жовтня 2018 р.). Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка. 2018. С. 17–19.
3. Кашуба С. П., Сіментов Ю. Я. Краєзнавчий матеріал у навчально-виховній роботі. *Початкова школа*. 1971. № 2. С. 19–22.
4. Кліщук В. Я. Краєзнавство в школі. *Початкова школа*. 1984. № 12. С. 37–39.
5. Костиця М. Ю., Обозний В. В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота. Київ: Вища школа, 1995. 223 с.
6. Нагорна Г. І. Реалізація краєзнавчого принципу в навчально-виховному

процесі. *Початкова школа*. 1992. № 9-10. С. 42-45.

7. Прус І. Т. Краєзнавча робота в школі. Київ. 1984. 59 с.

8. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підручник для студентів пед. факультетів. Київ : Генеза, 2002. 368 с.

9. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям. *Вибрані твори*: в 5 т. Київ : Рад. шк., 1976. Т. 2. С. 45-472.

ПРОБЛЕМА «ВАЖКИХ» ДІТЕЙ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Прокопчук Н. Я.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,

Рівненський державний гуманітарний університет,

м. Рівне, Україна

Пустовіт Г. П.

доктор педагогічних наук, професор,

Рівненський державний гуманітарний університет,

м. Рівне, Україна

В. О. Сухомлинський приділяв особливу увагу надзвичайно важливій, гострій і складній проблемі – освіті й вихованню «важких», «особливих» дітей. Він прагнув пізнати їх і дати відповіді на непрості питання, зокрема: як до цих дітей ставляться в школі, сім'ї, як зберегти їхню людську гідність, як їм допомогти реалізувати себе в житті тощо.

Для видатного педагога «важковиховувана» дитина – це знедолена, нещасна дитина, яка втратила здатність виховуватися. Василь Олександрович зазначав, що в людини з дитинства повинна бути вихована здатність до сприйняття волі батьків і педагогів, тоді вона є внутрішньо підготовленою до педагогічного впливу. Здатність адекватно засвоювати моральні вимоги називається здатністю виховуватися або здатністю піддаватись виховним впливам.

На думку В. О. Сухомлинського, здатність виховуватися – це «чуйність душі, чуйність серця вихованця до найпрозорішого відтінку слова вихователя, до його погляду, жестів, посмішки, замисленості і мовчання... Нездатна виховуватися людина є глухою до найтоншого і, по суті, єдиного інструменту нашого – слова. Але абсолютно нездатних виховуватися немає. Є діти, які легко піддаються вихованню, а є ті, які несприйнятливі до нього» [4]. Отже, В. О. Сухомлинський уважав, що «важковиховувані» – це діти, які в силу неправильного виховання стали несприйнятливі до нього.

Виховання дітей, а особливо «важких», на думку В. О. Сухомлинського, – найскладніша справа. «Розмова про важких дітей велика і нелегка. По суті, це одна з найскладніших проблем виховання, проблема, за байдуже ставлення до якої доводиться розплачуватися дорогою ціною», – переконував педагог [4, с.525].

Видатний педагог запитував: «...Чому в нашому суспільстві є маленькі негідники? Чому ми не помічаємо, що людина стає негідником уже в дитинстві? Що треба зробити, щоб не було дітей-негідників – тільки за цієї умови не буде